

ԲԱԺՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգելուած չէ, ամբողջ 16րդ շրջանի (900 սեպտ.—901 յուլիս) բաժնորդագրին է 20 Փր. կան- խիկի, Կարելի է նաև բաժնորդագրուել քանի ամսի համար որ ուզուի, ամեն էֆկ ամսականն է 2 Փր. հաշուելով և 1901 յուլիս ամսին անդին չանցելու պայմանով:

Նամակ և ծրարւթեք է ղրկել Հետեւեալ Հասցեով. M. PORTOUKALIAN, Rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France).

ԺԶ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 22

1901 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 30
1901 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 17 (Հ.Ց.)

ՀԱՐԵՐԱԲԻ

முதுகூத்தர்

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համարում օտարերկրի է կոչում
մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Չար
ասուող չէ վերագարձունել հրատարակուած ձեռագիրները:

Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով:
Ծանուցման 1 միջակայրը 1 սանդիմ կարժէ. 1 գլխադիրը 2 սանդիմ:

Les annonces, en français et en arménien sont reçues, aux bureaux de
Rédaction : Rue Glandevès, 17.

ԲԱՅՈՒԱԾ Է
ԲԱԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
“ԱՐՄԷՆԻԱ”

ԺԶ ՇՐՋԱՆԻՆ
(1900 ՄԵՊՏԵՄԲԸ—1901 ՅՈՒՆԻՍ)

Արմենիաի ամբողջ 16րդ շրջանի
բաժնորդագրին է 20 ֆրանգ որ կարե-
լի է նաև մաս առ մաս զրկել, 10 կամ
5 ֆրանգով:

—Անոնք որ Արմենիայի Օթմաղայի կը գրուին, իրենց համար ստացած մէկ օրինակ Արմենիաէն զատ՝ որի բաժնորդագիրն 20 ֆր. է, քանի՜ օրինակ Արմենիա որ ուզեն, կը զրկուի իրենց հասցէով և իրենց ծրարի մէջ գրուած, ամէն մէկ օրինակի տարեկան բաժնորդագիրն 10 ֆրանգ և կամ որ նոյնն է, ամսական մէկ ֆրանգ միայն հաշուելով:

—Ամեն ազգի ու երկրի մէջ ընդունուած սովորութիւն մ'է որ լրացիւթ Ներքի ԲԱԺՆՈՐԴԱԳԻՆՆԵՐԸ ԿԱՆԽԻԿ ԿՐ ՎՃԱՐՈՒԻՆ:

— Այսպէսիսկ այն հին բաժնորդներն որոնք 15րդ շրջանին համար 20 ֆրանք ախոյոյն վճարած էին, իրենց հին հաշիւ փակուելու համար իրաւունք պիտի ունենան ներկայ 16րդ շրջանի մինչև 11րդ թիւն ստանալու։

Հետևապէս այս 16րդ շրջանի մինչև վերջն իրենց բաժնորդագին վճարած լինելու համար 17 ½ ֆր. միայն կը պարտին զրկել։ Դսկ այն հին բաժնորդներ որոնք ներկայ 16րդ շրջանին համար ալ 20 ֆր. զրկած են արդէն, կը խնդրենք որ հաճին իմացուանել մեզ թէ ինչպէս կուզեն կարգադրել իրենց այդ 2 1/2 ֆր. պահանջը։ Եթէ կը փափաքին, իրենց ընտրած գերքերէ 2 ½ ֆր. արժէքով կը զրկենք իրենց (եթէ իրենց ուզած գերքն աւելի արժէ, տարբերութիւնը մեզ զրկուելով)։ Իսկ եթէ կուզեն, փոստով իրենց կը վերադարձունենք այդ 2½ ֆրանքը։

— Արմենիային իր 16րդ շրջան թեւա-
կոխելով հրատարակումը չյետաձգելու
համար, մեր բարեկամներէ շատերի
խորհուրդին հետեւելով, վերսկսած ենք
շարունակել հրատարակութիւնը, առ-
այժմ շարաթը մէկ թիւը հանելով
և խոստանալով, շուտով սկսիլ նորէն,
եւր հանգամանքները ներքէն, շարաթն
երկու թիւը տալու:

የበረሃው ስም

Թիւրքիայի դրամական եւ քաղաքական
արդի վիճակը. — Նամակներ Պարսկահայ-
քէն. — Հայերի Թիւրքիա. — Մահազոյժ
Մ. Սարգեանի. — Ընդարձակ Օրացոյց
1901 բուսականի. — Ռուսական պատրաս-
տութիւններ. — Անգլիայի բազումի մանր.
— Քրիստէրի Ֆրանսա. — Ծանուցումներ.

ԹԻԻՏԻԼԷ

ԴՐԱՄԱԳԱՆ, ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ԱՐԴԻ ՎԵՃԱԿԸ

Կ. պօլիս, 18 յնր.

Օսմանեան կառավարութիւնն երկու խոշոր պարտք ունէր վճարելիք որոնց պայմանաժամն այս ամսի մէջ կը լրանար և որոնք առնուազն 12 միլիոն ֆրանգ կը պահանջեն։ Օսմանեան գանձին հիմակուան նեղ վիճակին մէջ, կարելի է որ շատ դժուարանար այդպիսի գումար մը գլուխելը։ Մէկ կողմէ 30,000 օսմ. ոսկի պէտք է Ռուսերին վճարելու համար, ինչպէս որ հանդիսաւոր կերպով պարտաւորութիւնստանձնած էր Բ. Դուռը։ այդ գումար Պէրլինի դաշնագրի զօրութեամբ պարտական եղած պատերազմական տուգանքի տարեկան վճարքն է։ Միւս կողմէ ալ, Պայրամն եկած է ահա և կրօնական այդ մեծ տօնի առթիւ ստիպողական զանազան ծախքերէ զատ պէտք է մէկ մէկ ամսական վճարել կառավարական պաշտօնեայններին որի համար 130,000 քն 200,000 լիրաի պէտք կայ։

Ռուսիայի պատերազմական տղա-
զանքի այդ խնդիր, Թիւրքիերի ան-
հոգութեան շնորհով, ռուս կառավա-
րութեան ձեռքի մէջ դամոկկեան
սուր մը դարձած է որը միշտ Կալի-
ստնած է Թիւրք կառավարութեան
գլխին վրայ և ժամանակ առ ժամանակ
կը սպառնայ վարձքեւ երբ տեսնէ
թէ իր շահ այդպէս կը պահանջէ ։
Թիւրքիա հարկը տարի շարունակ,
պէտք է Ռուսերէն վճարէ տարեկան
350,000 օսմ. ոսկի և մէկ կողմէ Բա-
ղրան և միւս կողմէ Կ. պօլսի ռուսա-
կան դեսպան Տ. Նովիքովի և Ռուսիայի
խմտական նախարարութեան պատ-
ուիրակ Տ. Օհէնբլիէրի միջև 1881ին
եղած կարգադրութեամբ մը որովուած
են այն հաստիժնէր որոնք այդ տարե-
վճարքի յատկացուած են, Միայն թէ
Թիւրքերը միշտ ստակի համար նեղը
հնալով, իրենց պարտատէրեանքը,

ունկիք ստակները շատ անգամ առած իրենց համար գործածած են : Եւ այդ բանի մէջ զիրենք չգմեղացունելու համար, ամեն տտհն ալ մէկ մէկ յարմար պատճառ կը գտնեն : Որովհետեւ ռուսական պատերազմական տուգանքի տարիվճար քըբըբաշխաւորուած է Անատոլիոի վեց նահանգների տասանորդական տուրքերովը, ժանաւորապէս արմտիքի տասանորդով, երբեմն կըսեն թէ այս տարի սով կար, երբեմն հունձքը գէշ կը լինի, երբեմն ալ պաճաբախտէն ոչխարները մեռած կը լինին : Մէկ խօսքով, տարիէ տարի անվճար մնացած պարտքերն իրար վրայ դիգուելով, օսմ. գանձին Ռուսիայի վճարելիք յետամնաց պարտքի գումարը հասած է հիմա 2½ միլիոն օսմ. լիրաի, մէկտեղ հաշուելով նաև պատերազմին մէջ գերի բռնուած օսմ. զօրքերի պահպանութեան համար Ռուսիայի պահանջած գումարը որ Բ. Դրան կրկնակի խոստումներին հակառակ դեռ չէ վճարուած ցարգ :

Որոսերը, իրենց առնելիքը բարձրաձայն պահանջելով մէկտեղ, ներքնապէս ուրախ են որ Թիւրքիան իրենց այսպէս պարտական կը մնայ, որովհետեւ ամենալաւ միջոց մը կը հայթայթէ իրենց, ի հաւրկին թիւրք կառավարութեան վրայ ծանրանալով իրենց ուղածն ընել տալու։ Ամեն անգամ երբ Թիւրքիաի քաղաքակառուութիւնն այնպիսի ուղղութիւն մը առնէ որ չափէն աւելի հեռանայ Որոսիաի տեսութիւններէն կամ երբ սուլթանը մերժէ խնդիրք մը որին մասնաւոր նշանակութիւն մը կը տրուի յեն. քէթէբսպուրիի մէջ, Կ. պոլսի տեսական դեսպանն իսկոյն կը ներառայցունէ թիւրք կառավարութեան մը վճարելիք պարտքերի հաշիւը, անոր կցելով միշտ փոքրիկ զեկոյց մը, որի ձեւը կրնայ փոխուիլ, ապա միտքը միշտ միևնոյն է. այսինքն թէ հսկառակ պարագային մէջ Որոսիա պիտի ստիպուի իր առնելիքի վճարումն ապահովցունելու միջոցներ ձեռք առնելու։ Այնք քաղաքագէտ մը լինելու պէտք չկայ բնաւ հասկնալու համար թէ ի՞նչ է այդ ապահովիչ միջոցը. — Որոսիաի սահմանակից նահանգներէ ազդեցութեան մի քանի կէտերի արտումնէ, մասնաւորապէս Երզրումի, ի Թիւրքիաի ներկայ զինուորական իրաւակին մէջ, ամբողջ Ասիաի մէջ իր

ունեցած մէկ հատիկ պատեւրազմական
մթերանոցն է : Այսու ամենայնիւ ,
դեպպանին սպառնական զեկոյցները
մինչև անցած տարի անորոշ խօսքերէ
անդին չէին անցներ . չէին յայտնել
թէ ի՞նչ ըսել կուզուի « ապահովիչ
միջոցներ ձեռք պիտի առնուին » ըսե-
լով : Բայց կարմիր ծովին մէջ ածու-
խի մթերանոցի մը Ալմանացիներին
շնորհուիլը որ Ռուսիային իր առնելի-
քի վճարումը պահանջելու համար
վերջերս դրկած ծանուցագրին պատ-
ճառ եղաւ , նոյնպէս պատճառ դար-
ձաւ որ դեպպանն այս անգամ չեշտեց
իր օովորաբար կրկնած ապահովիչ
միջոցներին վրայ և խօսեցաւ հողային
փոխարինւթիւնների մասին :

Հետևապէս ԹԻՒՐԵՐԵՐՆ ՍԿԱՆՎԱԽԱՆԱԿ
ՆԱԼ և պալատն ու Բ. ԴՆԱՆԻ ԻՐԱՐ
ԱՆԿԱՆ, ՆԿԱՏԻՆՈՎ ՈՐ ԳՈՐԺԸ ԺԱՆՐ
ԿԵՐԱՐԱՆՔ ԿԱՌՆԷ, ԼԿԱՆԷՆ ՍԵԺ ԵՐԷ
ԳԼՈՒՄԵՐՆ ԸՆԵՐՈՎ ԽՈՍՏԱԿԱՆ ՈՐ ԱՅՈՒՆ
ՀԵՏԼ ԿԱՆՈՆԱՐԱՐԱԿԷՍ ՏԱՆ ՏԱՐԵՆ
ՎՃԱՐՔՆԵՐԸ և պարտաւորութիւն ըս-
տանձնեցին որ 1901 յնր. 1ին (Հ. Տ.)
350,000 օսմ. ոսկի վճարեն: ՈՒՍԱ-
ԿԱՆ ԴԵՍԱԿԱՆԸ ՀԱՓԷՆ ԱԵԼԻ ՀԱՆԴԵԿ
և ՀԱՄԱՃԱՅՆԵԿԱԼ ԱՅԴ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒ
ԹԵԱՆ. ՄԱՆԱԼԱՆԴ ՈՐ ՀԱՄՈԳՈՒԾ ԷՐ
ԹԷ ԹԻՒՐԵՐԵՐՆ ԵՐԲԷՔ ՀԱԽԻ ԿՐՆԱՆ
ԻՐԵՆԵ ԽՈՍՏԱԿԱԾԸ ԳՈՐԺԱԴՐԵԼ և
ԱՅԴ ԱՏԵՆ ԱԵԼԻ ԼԱԼԱԿԻԹ ՄԸ ԿՈՆԵՆ.
ՆԱԿԱՄԱՅ ԱԿԱՄԱՅ ԺԱՆՐ ԱՌԱՂԱՐԿՆԵՐ
ԸՆԴՈՒՆԵԼ ՏԱՐԼՈՒ ՈՒՍՏԻ ՔԻՂ ԳԱՐՄԱՆՔ
ՀԱԿԱՏՃԱՆԿ ՈՒՍԱԿԱՆ ԴԵՍԱԿԱՆԱՏԱՆ
ԵՐԲ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԺԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱ-
ՐՈՒԹԻՆՆ ԱՆԿԱԾ ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ ԼՈՐ
ՂՐԿԵԿ ԹԷ ԻՐԵՆ ԵՐԱՂԽԱՐՈՒԹԻՆ
ԳՐՈԿ ՏՐՈՒԾ ՎԵԿ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԻՆ ՄԷՂ
ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԱԿԱՆՔԱԻ ՃԻՂԵՐԸ ԱԿԱ-
ՐԱՍՏ ԵՆ յԱՆՏՆԵՐՈՒ 350,000 օսմ.
ՈՍԿԻՆ ՈՐՈՆԵ ԻՐ ԻՆՔ ՈՒՂԷ: ՎԵԿ ՆԱ-
ՀԱՆԳԱԿԵՏՆԵՐԻՆ ԱԼ ՀՐԱՄԱՆ ԳԱԿԱԾ
ԷՐ ՈՐ ԻՆՂ ԸՆԵՆ չՐՆԵՆ ԱԿԵՔ Է ՈՐ
ԻՐԵՆԵ ՆԱՀԱՆԳԻ ԲԱԺԻՆ ԻՆԿԱԾ ԳՐԱ-
ՄԱՐԸ ՆՈՐԷՆ ՃԱՐԵՆ ՈՐՈՎՀԵՏԼ ԱՐԴԷՆ
ԵՐԿԱՐ ԺԱՄԱՆԱԿԷ Ի ՎԵՐ ԿԵՐԱԾ ԼՄԻ-
ԳՐՈԿԱԾ ԷՐԻ ՈՒՍԱԿԱՆ ԱԿԱՏԵՐԱԳՄԱ-
ԿԱՆ ՏՈՒՂԱՆՔԻՆ յԱՏԼԱԳՐԱԾ ԱՏԱ-
ԿՐԸ ՆԱՀԱՆԳԱԿԵՏՆԵՐԸ ԴԱՏԱՐԿԵԿՆԻՆ
ԻՐԵՆԵ ԱՆՏՈՒԿՆԵՐ: ՄԻԱՅՆ ԹԷ ՄԷԿ
ԱՆԳԱՄ ՄԻԱՅՆ ՎՃԱՐՈՒՆՈՎ ԳՈՐԺԸ չԸ
ԼՄԻՆԱՐ. ԱԿԵՔ Է յԱՅՐՈՂ ԱՄԵՆ ԱԿԱ-
ՄԱՆ ԱԺԱՄԵՐԻՆԱԼ ԱԿԱՏՐԱՍՏԳԱՆՈՒԼԻ-
ԱԿԱ ԹԷ ՈՂ ՈՒՍԱՐԸ ԿՐՆԱՆ ԻՐԵՆԵ
ԿԱՂԱՆԴԷՔԻ ԱՅՍ յՈՒՍԱԽԱՐՈՒԹԵԱՆ
ՎՐԷԺՆ ԱՌՆԵԼ:

Եթէ Ռուսերին վճարեն անհրա-
ժեշտ էր, պակաս ստիպողական չէ
նաև տէրութեան պաշտօնեայններին
գէթ մէկ ամսական վճարելը Պայրա-
մին առթով որ կը սկսի վաղը չէ միւս
օր: Բամազանի ծովապահութեան յա-
ջորդող Պայրամի այս երեք օրեր բո-
լոր մահմէտական ժողովուրդը, ամե-
նէն հարուստէն մինչև ամենէն աղքա-
տը, պէտք է որ ուրախ զուարթ ան-
ցունէ և տուն չկայ որ այդ օրեր լաւ
չուտեն չխմեն: Եթէ Պայրամին ամ-
սական չվճարուի, կրնայ խռովութիւն
ծագիլ: Եւ որովհետև արդէն բամա-
զանին պատճառով մէկ ամսական վը-
ճարուած էր տէրութեան պաշտօնե-
այններին, մալիքի անտուկները պար-
պուած, բան չէր մնացած գրէթէ:
Ո՛չ Օսմանեան պանքաէն, ո՛չ ալ Ղա-
լաթի զբամատէրներէն փոխառու-
թիւն մը կարելի էր յուսալ, իսկ նա-
հանգային վարչութիւններին անտուկ-
ներն ալ թէ՛ բամազան ամսի և թէ՛
ռուսական պատերազմական տուգան-
քի վճարքին համար պարպուած լմի-
ցած էին: Հետևապէս Երևանը մէջ
շուարբեր մնացեր էին թէ ի՞նչ պիտի
ընեն, երբ երկրագործութեան, հան-
քերի և անտառների նախարար Սէ-
լիմ Մէլհամէ փաշան, Պրուսիա վալի
Ալի պէյը և Պաղտատի վալի Նամըզ
փաշան, այդ երեքը օգնութեան հա-
սան սոյն դժուար կացութեան ելք
մը գտնելու համար, հարկ եղած ստա-
կին ամենամեծ մասն իրենք հայթայ-
թելով: Հանրային Պարտքի վարչու-
թիւնն ալ իր կողմէ մալիքիէն (գան-
ձային պաշտօնէութիւն) 25,000 օսմ.
թակի կանխավճար մ'ըրաւ երկաթու-
ղիների հազարամէթրական երաշխա-
ւորութեան յատկացած հասոյթների
յաւելումով հաշուէն. հասոյթներ,
որոնց գանձումը, ինչպէս յայտնի է,
իրեն վրայ առած է Պարտքի վար-
չութիւնը: Այս կերպով երէկ կրցան
սկսիլ դիզուած ամսաթոշակներէն
մէկը վճարելու:

Սէլիմ Մէլհամէ փաշան օսմ. կայս-
րութեան ոչ միայն ամենէն վարպետ
անձնաւորութիւններէ մին է, այլ և
իր վարչութեան հաշիւներ կարգա-
դրելու մէջ ալ շատ ճարպիկ է որ ա-
ւելի մեծ նշանակութիւն մ'ունի: Երբ
իրեն պաշտօն մը տալու համար վե-
րահաստատեցին երկրագործական
նախորարութիւնը՝ անոր հետ միա-
ցունելով և հանքերի ու անտառների
վարչութիւնը որոնք մինչև այդ ատեն
վաճառականութեան և հանրային չի-
նութիւնների նախարարութեան կա-
խում ունէին, այդ վերահաստատ-
ուած նախարարութեան հասոյթները
շատ քիչ բան էին: Սէլիմ փաշան
մի քանի տարիէն յաջողեցաւ ոչ միայն
իր եկամտացոյց հաւասարակշռել,
այլ և մեծագումար հասոյթներէ յա-
ւելումներ ալ մէկ կողմ դնել: Մաս-
նաւորապէս հանքերի և անտառների
հասոյթներն եռապատկուեցան և հե-
տգահտէ ալ աւելնալու վրայ են: Արդ,
Սէլիմ Մէլհամէ փաշան կանխատե-
սելով որ ստակի համար նեղը պիտի
մնան Պայրամին, մի քանի ամսէ ի
վեր մասնաւոր հոգածութեամբ աչ-

խատեր էր իր նախարարութեան հա-
սոյթների յաւելումներովը պահես-
տի գումար մը գոյացունել որի մասին
լուրթիւն պահելով ոչ ոքի բան չէր
իմացուցած: Եւ երբ Երևանը պա-
լատն ամսաթոշակների վճարման հա-
մար բոլոր զլիսաւոր վարչութիւննե-
րին ի զուր գիմուսներ անելէն յետոյ,
երկրագործական նախարարութեան
ալ հարցուց թէ արդեօք բնաւ պատ-
րաստ ստակ չունի, Սէլիմ փաշան
յաղթական կերպով մը հանեց ցոյց
տուաւ իր ըրած խնայողութիւններ և
փնտռուած ստակի գրէթէ կէսն ինք
տուաւ:

Միւս կողմէ, Պրուսիա վալին և
Պաղտատի վալին ալ, իւրաքանչիւրն
իր մտքի մէջ յղացեր է Սէլիմ փաշա-
նեցեաց խորհուրդները, մտածելով
թէ Պայրամին առթով որչափ շաա
ստակ զրկեն կ'աօրիս, այնչափ աւելի
աչքը կը մոնեն իրենց տիրոջ և ա-
ռաջնակարգ վարչագէտի մը համբա-
ւը կը շահին Երևանը մէջ: Հետեւ-
պէս ատոնք ալ, առանց բան մը յայտ-
նելու ուրիշի, բաւական կլորիկ գու-
մար մը զիզեր են եղեր, նեղը մնա-
ցած ատեն սուլթանին ընծայելու հա-
մար: Նամըզ փաշան 35,000 ռսկի
տուեր է, իսկ Ալի պէյն (1) անկէ ալ
աւելի: Օսմ. Հանրային Պարտքի
վարչութեան տուած 35,000 լիբրի
կանխավճարով ու Ջմիռնի կուսակալ
Քեհամիլ փաշան հայթայթած մէկ
քանի հազար ռսկիով յաջողած են
վերջապէս հաշուէն դեռ բաց մնացած
ծակը գոցել:

Այսու ամենայնիւ, գանձին եկեմը-
տական վիճակը միշտ տագնապալի է:
Կառավարութիւնն Օսմ. պանքային
հետ բանակցութիւններ վերսկսած
էր, «մաքսային» փոխառութիւնն և
«ձկնարանների» փոխառութիւնը նոր
փոխառութեան մը վերածելու (con-
version) համար. բայց այդ բանակ-
ցութիւններ անյաջող մնացին: Արդէն
անցած տարի իմացուցած եմ ձեզ
այն պայմաններ որոնք Օսմ. պանքան
իր և Պէրլինի Տէօյէ պանքին կողմէն
առաջարկած էր այդ գործողութեան
համար:

Այդ երկու փոխառութիւնների դը-
րամագրութիւնների գումարը որ 9 միլիոն
օսմ. ռսկի կը հասնի, 14 միլիոնի պի-
տի վերածուէր, 1/10-ին 4 տոկոսով. և
նախկին դրամագրութիւնն ու վերածուած
դրամագրութիւն միջև եղած 5 միլիոնի
չափ տարբերութիւնը պէտք է գոր-
ծածուէր նախ Օսմ. պանքային վճա-
րելու 85,000 լիբրի գումար մը որ
տէրութեան գանձէն առնելիք ունի:
Եետոյ Ղալաթի սեղանաւորների
օսմ. կառավարութեան վրայ ունեցած
մի քանի փոած առնելիքները վճա-
րելու և մէկ միլիոնի չափ ալ թիւր-
քերին տալու: Պալատն այդ ծանր
պայմանների դիմադրելով բարձրամը-

(1) Եթէ Պրուսիա վալին փոխուած չէ
վերջին ժամանակներ, կը կարծենք թէ
անունի շփոթութիւն մը եղած է այս
թղթականութեան մէջ. Պրուսիա վալի
անունը ոչ թէ Ալի պէյն է, այլ Նալի
պէյն որ Ալպանիացի մ'է և երբեմն վանի
կուսակալ եղած:

ԽՄԲ. ԱՐՄ.

տութեամբ մերժած էր. բայց փոխա-
ռութեան մը համար դրամատէրների
ուրիշ խմբակների հետ բանակցու-
թեան ի զուր փորձեր ընելէն յետոյ,
նորէն դարձած էր Օսմ. պանքային,
անոր պահանջներին ենթարկուիլը
յանձն առնելով, իսկ այս անգամ ալ
Օսմ. պանքան աւելի յաւակնոտ դա-
նալով, ալ աւելի ծանր պայմաններ
սկսաւ առաջարկել, այնպէս որ կայ-
սերական իրաւեով նորոգ հաստատ-
ուած եկամտական յանձնաժողով մը
որին պաշտօնտրուած է հասոյթի նոր
աղբիւրներ փնտռել, իբրև սկզբունք
կառաջարկէ որ ունէ պատրուակով փո-
խառութեան մը դիմում ընելը մտքէ
անգամ պէտք չէ անցունել:

Միևնոյն ժամանակ, մալիքի բոլոր
ծախքերին վրայ հսկելու պաշտօնով
մի յանձնաժողով կազմուեցաւ երկու
անձերէ բաղկացած — մէկը Ջիա փա-
շան է, Բարիզի օսմ. նախորդ դես-
պանը, և միւսը՝ իզգէթ պէյը, սուլ-
թանի քարտուղարն ու սենեկագետը
որ հիմա աւելի քան երբեք իր տիրոջ
աչքը մտած է — Այսուհետև ելմա-
կան նախարարութիւնը 5 լիբրի հա-
մար անգամ չպիտի կրնայ վճարման
հրաման տալ, առանց նախապէս իզ-
գէթ պէյի և Ջիա փաշան հաւանու-
թիւնն ստանալու: Այդ ըսել է թէ
մալիքն հիմա Երևանը պալատը փո-
խադրուած է: Բայց տարակոյս չկայ
թէ այդ փոխադրութիւն կարգի չը
պիտի մտցունէ թիւրքերի եկամուտ-
քը:

Մեծ Եպարքոս Խալիլ Րիֆաթ
փաշան ծանր հիւանդ է և որովհետև
80 տարեկանէն աւելի է, իր վիճակ
մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ:
Նոյն իսկ լուր կը պտտի Բ. Դրան
պաշտօնաւարանները թէ բժիշկները
յուսահատած են սատրաղամի վիճա-
կէն: Արդէն իսկ սկսուած է զանազան
անձնաւորութիւնների անուններ տըր-
ուիլ որոնց համար յոյս կը յայտնուի
թէ պիտի յաջորդեն անոր. ի միջի
այլոց, կը յեղյեղուին արտաքին գոր-
ծերի նախարար Թէվֆիկ փաշան և
Պրուսիա կուսակալ Ալի պէյի անուն-
ները: Բայց շատ հաւանական է նաև
որ այդ յիշուած անձերէ ոչ մէկին ալ
չյանձնուի օսմ. կայսրութեան կնիքը
և եթէ Խալիլ Րիֆաթ փաշան մեռնի,
իրեն յաջորդէ բոլորովին նոր մարդ
մը կամ այնպիսի մէկը որ ոչ ոքին
մտքէն չէր անցներ:

Սեմսֆոր

ՆԱՄԱԿՆԵՐ՝ ՊԱՐՄԿԱՅԱՅԻՆ

2

Միսիոնարներ և Ասորիներ

Ուրմի և Սալմաստ գաւառներում
բնակւում են մօտաւորապէս 8-9000
տուն Ասորիներ: Մի դարի է մօտե-
նում որ բողոքական և կաթոլիկ մի-
սիոնարներ գործում են Ասորիների
մէջ, բաց են արել միջնակարգ դըպ-
րոցներ, բժշկական կոլէջներ, եկեղե-
ցիներ, վանքեր, կուսանոցներ (!!!),
ծախսել են միլիոններ, կրթել դաս-
տիարակել են երկու սերունդ: Բայց
ի՞նչ է Ասորիների այսօրւայ վիճակը:

Ո՛չ մի կէտով միտթարական է, այլ
բառիս ամենալայն հասկացողութեամբ
բը՝ ընկած մի ժողովուրդ է դառել,
զուրկ ազգային և նոյն իսկ մարդկա-
յին տարրական արժանաւորութիւն-
ներից, անբարոյականացած, կարեկ-
ցութեան արժանի, երբեմն նոյն իսկ
զգւելի: Ահա՛ ձեզ քրիստոնեայ միսիո-
նարութեան մի դարեայ աշխատու-
թեան արդիւնք — ձրիակեր Ասորիներ,
սիստեմատիք և ապահոված խաչա-
գողներ: Մ'տէ՛ք միսիոնարութեան
դպրոցներ, կարդացէ՛ք ասորերէն
գրքեր և լրագիրներ. բոլոր, բոլոր
լեցւած են դաւանաբանական անհամ-
վէճերով, սրբոց կենսագրութիւննե-
րով. վերջապէս ամենքն էլ, խեղճ-
կրակ Ասորոց համար անպէտք, վե-
րացական և անըմբռնելի: Ազգային,
պատմական, այն ինչ որ ասորական է,
նւիրական և սիրելի, դրանք չկան,
դրանք բոլորն էլ ջնջել է միսիոնարի
օտար ձեռքը: Թոթովախոս մանուկը
իր մայրենի լա, յի հետ լսում է խորթ
ու օտար միսիոնից, Անգլիացու կամ
Յրանսացու լա, յն: Պատմական մի
ազգ այսօր այս տխուր դրութեան է
հասել և միակողմանի դատողներ կան
որոնք կարծում են և մի տեսակ յի-
մար նախապաշարմունք ունին դէպի
թշառ Ասորիներ և ասում են որ
«Դրանք — Ասորիներ հէնց ազգով
անբարոյական են, ընկած են»: Այդ-
պէս ասողներ չարաչար սխալում են.
նրանք ծանօթ չեն Տաճկահայաստա-
նում — մասնաւորապէս Վասպուրա-
կանում — բնակող քաջասիրտ Ասոր-
իներին. միթէ սրանց ազգակիցներ
չե՞ն:

Ասորիների այս խեղճ դրութիւն ի
նկատի առնելով և նրանց կլելու ան-
մարդավար նպատակով, վերջի տա-
րիներ բաղմացան զանազան դաւա-
նութեանց պատկանող միսիոնարու-
թիւններ. եկան անգլիացի, գերմա-
նացի և ռուս առաքեալներ: Այժմ
ասպարէզը Ռուսներին է և ի հարկէ
ապագան էլ. թէ ի՞նչ կը լինի արագի
և գինիի երկրպագու ռուս տէրտէրի
ազդեցութիւն արդէն չկացած Ասո-
րիների վրայ, դա երևակայելն անգամ
սարսափելի է: Զանազան դաւանու-
թեան եկեղեցիների բաժանւած, ազ-
գային զգացումից զրկւած Ասորիներ
անդառնալի կորստեան անդունդի
կողքին կանգնած են. պիտի կորչի՞ն
յաւիտեան թէ ոչ. մի կենսական և
ուշագրաւ հարց: Մի յեղափոխիչ
ձեռք պէտք է որ փրկէր Ասորիներ
ընն Օգնութեան և կարեկցութեան
արժանի են քաջ Մովսէսացիների,
գիւցաղն Ջէլոնների թշուառ ազգա-
կիցներ:

Ասորիների այս տխուր վիճակը և
մերձաւոր կորուստը ամենմի զգայուն
Հայի մեծ ցաւ կարող է պատճառել.
պէտք է հասկանալ որ մեր Մայր հայ-
րենիքում և նրա սահմաններում բը-
նակող միակ քրիստոնեայ ազգի կո-
րուստը մեզ էլ վտանգաւոր է. ո՞վ
կարող է ուրանալ վերջի դէպքերին
Ասորիների անձնէր մասնակցու-
թիւնը մեր յեղափոխական գործում:
Ասորիների կատարելիք դերի մասին

այստեղ գրել աննպատակաբար է. միայն կարելի է կրկնել որ Մայր Հայաստանի ազատագրութեան գործում, նրանք անփոխարինելի դեր ունին կատարելիք: Ահա՛ մի մեծ, մարդասիրական և ազգասիրական գործ: Մենք Ասորիների հարևաններ ենք, մենք կարող ենք շատ բան անել նրանց համար և նրանց հետ:

Այս խիստ կարևոր խնդիր ես մասնովին ներկայացնելով հրաւիրում եմ ընթերցող հասարակութեան բաւրի ուշադրութիւնը:

ՄԱՆ-ԱՐՄԷՆ

25 փետր. (7 յնր.) 1900

Քրք. Պարսիկ սահմանագլուխ

ՀԱՅԵՐ Ի ԹԻԻՐԻԻԱ

Մուշի առաջնորդ Տ. Բարսեղ Մ. Վ. Կիւլիսեան որ Գիւրտերի հարստահարութիւններին դէմ բողոքելուն համար տեղական կառավարութիւնը խիստ միջոցների դիմած էր իրեն դէմ. Կ. պոլիս բերուած է այժմ և Ս. Պատրիարքին յանձնուած, որ եկեղեցիի մը քարոզիչ նշանակուած է զինք:

— Պարսկաստանի Մուշաֆէրէտտին Դահլը Կ. պոլիս պատրիարք Օրմանեան Սրբազանին Առիւծ-Արեւ պատուանշանի Ա աստիճանը զրկած լինելով, Կ. պոլիս պարսկական դեսպան Մահմուտ խան յնր. 10/23ին մեր Պատրիարքարան եկած և Վեհ. Դահլի սիրալի որդոյններով մէկտեղ օր պարսկական դեսպանատունը երթալով իր շնորհակալութիւնները յայտնեց Վեհ. Դահլին իրեն ցոյց տուած համակրութեան համար:

— Ս. Պատրիարքն Անգլիայի Վիլթշիրի թաղութի մահապաշտ իմացածին պէս փութացեր է անգլիական դեսպանատունը երթալ և Հայ ազգի կողմէն գլխակցութիւն յայտնելու Սրբ. Նիքոլա Օ'Քոնորի: Նաև հեռագիր մը զրկեր է Լոնտոն Գէնդերպրի արքեպիսկոպոսին, խնդրելով որ իր ցաւակցութիւն ու շնորհակալութիւնները յայտնէ նոր թագաւոր Եղիարդ Է. ի:

ՄԱՀԱԳՈՅԺ Մ. ՍԱՐԸԵԱՆԻ

Խորին ցաւով կիմանք որ Հայոց Միացեալ Ընկերութեանց Տնօրէնքանի վարժարանների երբեմնի տեսուչ Տիար Մկրտիչ Սարգեան որ ասկէ քանի մը տարի առաջ Ափրիկեան Տրիպոլիս աքսորուած էր և յետոյ Սուլթանի կողմէն իրաւունք ստացաւ ընդհանուր արձակումէն օգտուելով Զմիռն գնացած կը բնակէր հոն քանի մը տարիէ ի վեր, յնր. 11/24ին մեռեր է Զմիռնի Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ ուր մի քանի շաբաթ առաջ փոխադրուած էր կաթողիկոսական վիճակի մէջ: Վերջերս իր հիւանդութեան պատճառով թշուառութիւնն այն աստիճանի հասած էր որ յանձնախումբ մը կազմուած էր Զմիռնի մէջ, իր ընտանիքին ապրուստ հայթայթելու նպատակով հանգանակութիւն մ'ընելու համար:

Սարգեան Հայաստանի մէջ իր պաշտօնավարութեան միջոցին շատ զգոյշ վարմունք մ'ունէր թիւրք կառավարութեան հետ. բայց իր Հայ լինելը և Հայերի կրթական գործին համար Հայաստանի մէջ աշխատելու բաւական յանցանք մը համարուած էր թիւրք կառավարութեան առջև, զինք աքսորելու համար:

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅԺ 1901 ԹՈՒԱԿԱՆԻ

Կ. պոլիսի Ս. Փրկչեան Ազգային Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան այս տարի հրատարակած Ընդարձակ Օրացոյցը նախորդ տարիներէն շատ աւելի տեղեկութիւններ ու կարևոր գիտելիքներ պարունակող գիրք մը եղած է: Իր ստուգարութեամբ կը գերազանցէ Բարիքի հանրածանօթ Almanach Hachette:

Տոմարական բաժնին մէջ այս տարի աւելցուած է նաև յատուկ հատուած մը ուր նշանակուած են Սրբոց և Սրբոցնեաց տօնախմբութեանց օրերը, այբուբենի կարգով:

Զանազան գիտելիքների բաժնի գլխաւոր նորութիւնն է ուսումնասիրութիւն մը Կ. պոլիսի Հայոց և իրենց Պատրիարքներուն վրայ: Կան նաև մասնաւոր հատուածներ Արեւալկա, յիս դրոշմներ և նոր գիշտերու վրայ պատկերազարդ թոշակաւանների հատուածը այս տարի շատ ճշխացած է և անոր կցուած է այբուբենական ցանկ մ'ալ:

Վիճակագրական տեղեկութիւնների բաժնի մը կը պարունակէ, անցած տարիի նիւթերէն զատ, կարգ մը նոր տեղեկութիւններ ազգային զանազան հաստատութիւնների վրայ: Էլ միայնի կաթողիկոսների յաջորդութիւնը նոր ձևով ու մանրամասնութիւններով նշանակուած է այս տարի:

Ընդարձակ Օրացոյցը կը պարունակէ 50ի չափ պատկերներ, որոնցմէ 22ը զինկոկրաֆիով պատրաստուած և մնացեալները փորագրուած են յատկապէս Ընդարձակ Օրացոյցին համար:

Այս «Օրացոյց»էն գնողը՝ ոչ միայն 1901 թուականի Օրացոյց մ'ունենցած պիտի լինի, այլ պատմական ու գիտական շատ մը հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններով գեղեցիկ պատկերազարդ գիրք մը, որի հրատարակութեան արդիւնքն ալ յատկացած է Ազգ. Հիւանդանոցի 1000էն աւելի պատասպարեալներին:

Այս Ընդարձակ Օրացոյցը կարելի է ստանալ նաև Արմէնիայի խմբագրատունէն: Կը ծախուի Մարսէլի մէջ 2 Փրանք և 75 սանթիմ: Մարսէլէ գուրս ունէ տեղ զրկուելու համար, փոստի ծախքը մէկտեղ հաշուելով, 3 Փր. և 30 սանթիմ (66 սէնթ ամերիկեան = 2 չիլին և 8 բէնս անգլիական) է: Փոստին յատկապէս արձա. նագրել տալով (registered) զրկուելու զրկները պէտք է 25 սանթիմ (5 սէնթ = 2½ բէնս) ալ ատոր ծախքին համար աւելի զրկեն:

ՌՈՒԹԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ռուսիայի պատերազմական նախարար զօրավար Գուրաբաքովն նոր զօրաբաժին մ'ալ կը պատրաստէ կեդրոնական Ասիայի թուրքաստանի սահմանագլուխը զրկելու համար: Արդէն ամեն օր Օտէսայէ և Սևաստոպոլէ գա. նագան զօրագուններ կը զրկուին զէպի կովկաս: Աւզանեան սահմա.

նագլխին վրայ մինչև Գուրաք պահա. կազմակերպութիւն արդէն ամբողջ լինելով, անգլիական լրագրողները կը հարցնեն թէ Ռուսիայի զինուորական այս նոր գործունէութեան պատճառն ի՞նչ է: Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ ռուս կառավարութիւնը վտանգաւոր նշաններ կը տեսնէ Չինաստան եւրոպական տէրութիւնների գործերին մէջ, ինչպէս նաև Հարաւային Ափրիկէ Անգլիայի կացութեան մէջ և թէ Ռուսիա կը դիտէ որ Անգլիայի ներկայ շատ նեղ կացութիւնն իրեն առջև բաց ասպարէզ թողած է ինչ ինչ սրբագրութիւններ ընելու համար իր մէկ քանի զրացիների սահմանագլխի գիծերին վրայ Մայրաքոյն Ա. րեւելքի մէջ:

ԱՆԳԼԻԱԻ ԹԱԳՈՒՀԻՒ ՄԱՀԸ

Ինչպէս հրատարակած էինք նախորդ թուով, անցած չորեքշաբթի օր (յնր. 23) գումարուեցան Լորտերի ժողովն ու Հանրային ժողովը և Անգլիայի նոր թագաւոր Նեղուարդ Է. ին հաւատարմութեան երդումն ըրին: Նորման բանակը, հին սովորութեան մը համեմատ, Փրանսիայէն լեզուով խմբագրուած է. հետեւապէս այդ լեզուով կը կատարուի:

Այդ ժողովների գումարումէն առաջ, թագաւորական տան մասնաւոր խորհուրդն արդէն գումարուած և իրենց հաւատարմութեան երդումն ըրած էին: Նեղուարդ Է. ի որդին Նորթի դուքսն այժմ իրր գահաժառանգ Կալէսի իշխան տիտղոսն ստացած է:

— Ամէն տէրութիւնների ալ Նրեսփոխանական և Մերալոյտ ժողովներին մէջ պաշտօնապէս և հրապարակաւ ցաւակցութիւններ յայտնուեցան Անգլիայի Վիլթշիրի թաղութի մահին համար:

— Հանգուցեալ Վիլթշիրի թաղութի յուղարկուելու հանգիստը պիտի կատարուի առաջիկայ շաբաթ օր (փետրուար 2):

ԳՐԻԻԺԷՐ Ի ՖՐԱՆՍԱ

(Շաբ. 19րդ քուսն եւ վերջ)

Բարիկ երկաթուղիի կայարանը նախագահ Գրիւմէրին զիմաւորեցին բազմաթիւ երեսփոխաններ, ծերակուտականներ, քաղաքապետական և նահանգային ժողովի անդամներ և 10 հազարի չափ ժողովուրդ մը:

Շոգեկառքն երբ կանգ առաւ, ամենէն առաջ մօտեցաւ Տ. Գրիւմէ, Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահի արարողապետը որ նախագահ Տ. Լուպիէի կողմէն յատկապէս եկած, բարի գալուստ մաղթեց Ֆրանսայի հիւր եկող Թրանսիլանիա խաղաղահիւս Տ. Գրիւմէի հոլանտերէն պատասխանեց հետեւալը որ վան Համէլ Ֆրանսիայի թարգմանեց.

Տիար,

Հարաւափրիկեան Հանրապետութեան նախագահը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Ֆրանսական Հանրապետութեան նախագահին և կառավարութեան, իր Բարիկ գալուն առթով եղած բարեմաղթութիւններին համար. և կը խնդրէ որ իր շնորհակալութիւններ հաղորդէ Փրանսական Հանրապետութեան վեհապետին և կառավարութեան:

Ներկայիս երկարատե ծափահարութիւններով ընդունեցին այս բա. նախառնութիւն:

Յետոյ ծերակուտական Տ. Կէրէն, Պոէրներին անկախութեան Բարիկ մասնաժողովի նախագահը, մօտենալով հետեւալը խօսեցաւ.

Տիար նախագահ,

Մարսէլի ժողովուրդը ձեզ ցոյց տուաւ թէ Ֆրանսա ի՞նչ եռանդուն և խորին համակրութիւն մ'ունի Պոէր ժողովուրդին համար: Հոն եղած ջերմագին ընդունելութիւնը հոս ալ պիտի գտնէք: Տիար նախագահ, բաղդաւոր կը համարեմ զիս որ ձեզ ընդունելով ընդունած կը լինիմ արդարութեան և իր երկրի անկախութեան դիւցազն և հուժկու աստիճանը և կողմունք մը Պոէրների անկախութեան մասնաժողովի կողմէն:

Տ. վան Համէլ այդ խօսքեր թարգմանեց Տ. Գրիւմէին որ պատասխանեց հետեւալը.

Խորին կերպով յուզուած եմ այն համակրութեան որ Ֆրանսական ամեն քաղաքներն ուրկէ որ կանցնիմ, այսպիսի փալուն կերպով կը յայտնեն: Արդարեւ իմ ճանապարհի վրայ տեսայ որ հազարաւոր և հարիւր հազարաւոր Ֆրանսացիներ կը խմբուէին և այդ ատեն հասկայ որ բոլոր Ֆրանսացիներն ալ ինձի պէս համոզուած են մեր դատի արդարութեան: Ինչ որ մենք կուզենք, մեր անկախութեան պահպանումն է որովհետեւ հաստատ գիտենք թէ խաղաղութեան միակ երաշխաւորութիւնը ժողովուրդների անկախութիւնն է:

Ազատութեան և Արդարութեան վրայ հիմնուած այդ խաղաղութիւն ստանալու համար է որ մենք կը կուռնենք և ես ալ անձամբ Ներսիս եկած եմ: Նորից մտքէս շանցիմ ամենափոքր շնորհ մը անգամ խնդրել անիրաւարար. և այդ ապացուցած եմ անգաղար իրաւարարութիւն խնդրելով որ կը պահանջեմ դեռ: Այդ բանի համար յոյս դրած եմ ժողովուրդների աջակցութեան և մասնաւորապէս Ֆրանսական ժողովուրդի համակրութեան վրայ:

Այս խօսքեր ընդունուեցան երկարատե ծափահարութիւններով և «կեցցէ Գրիւմէր, կեցցէ Թրանսիլան» աղաղակներով:

Բարիկ քաղաքապետ Տ. Կրէպօ վալ յառաջ անցաւ և քաղաքապետական ժողովի կողմէն ողջունեց հետեւալ բանախօսութեամբ.

Տիար նախագահ,

Ներկա օրէ ի վեր Ֆրանսայի հիւրն էք ուր, ինչպէս ըսիք Մարսէլ, ազատ հողի մը վրայ կընդունին ձեզ ազատ մարդեր: Հիմա ալ Բարիկ կուգայ իր կարգին յայտարարելով զգացումներ: Բարիկ քաղաքի ընտրած իր ներկայացուցիչներ իր կողմէ կուգան բարի գալուստ մաղթել ձեզ և կը խոնարհին այն ազգի մեծութեան առջև որ դուք կանձաւորեցէք: Բարիկ կը սիրէ զի. ցաղները. եռանդուն զգացումով մը իր ուշադրութիւն դարձուցած է այն կուռն ուր հարաւափրիկեան Հանրապետութիւնները բռնուած կը դիմադրեն թուր շատութեան, եսական շահերի դաւակցութեան և բաղդի անիրաւութեան դէմ: Նոր Բարիկ կը ծափահարէ ձեզ, մենք, իր թարգմաններ, կը հաւատենք ձեզ որ պոէր ժողովուրդի ստացած վերջերին համար արիւն կը վազէ Բարիկի ժողովուրդի սրտէն: Բարիկ կատէ հարստահարութիւնները: Պատմութիւնը կը դատէ և չսխալի:

Հիմա որ եկած էք մեծ և վսեմ դատը վարել աշխարհի առջև, երանի թէ կարենայիք տեսնել մեր իրաւունքի յաղթանակը և մեր առաքելութեան յաջողութիւնը: Մեր բոլոր սրտով կը ձայնակցենք ձեզ. և այդ է այն միակ աւակցութիւն որ մեզ կը թոյլատրուի մաս.

տուեցանել ձեզ: Ժամեր կան ուր ազգերի խղճի ձայնը կրնայ լսուիլ: պէտք է որ նա խօսի: Եւ հաւաստենք հոս մեր յարգանքը ձեր անձի համար և մեր հաւատքը ձեր հայրենիքի ապագային վրայ:

Նախագահ Գրիվսթը պատասխանեց:

Շնորհակալ եմ, տիար Նախագահ, բարի գալուստի այն խօսքերի համար որ հաճեցաք ինձի ուղղել: Երջանիկ եմ որ Ձերանս կը գտնուիմ և մասնաւորապէս կը պարծիմ Բարիք գտնուելուս համար: Բարիքը կը ճանչնամ որովհետեւ հոս այս ցեղած եմ ուրիշ պարագայերի մէջ աւելցիտեմ մանաւանդ որ Բարիքը աշխարհի մէջ քաղաքակրթութեան ամենալուսատու շահերէ մին է: Այն համակրական աղաղակներ որով կընդունին զիս հոս, իմ քաջութիւնս կը բարձրացունեն: Բայց նոյն իսկ Բարիք քաղաքի զինանշանները տեսնելս կողակորէ իմ քաջութիւնս: Կը հասկնամ լատիներէն ձեր գեղեցիկ նշանաբանի միտքը և ինչպէս ձեր երկրի մէջ, Հարաւային Ամերիկայի մէջ ալ եթէ փոթորիկներ սպառնան նաւին, նաւը կը տատանի, բայց չընկղմիր:

Այնուհետեւ Տ. Շէրբու խօսեցաւ Սէնի նահանգային ժողովի կողմէն ուրին պատշաճապէս պատասխանեց Տ. Գրիվսթը:

Թեոյ Տ. Գրիվսթը կայարանէն ճանբայ ելնելով գնաց իջաւ Սքրիպ օթեանը: Ճանապարհին վրայ հետզհետէ բազմութիւնը կը շատնար որովհետեւ Բարիքի մէջ Գրիվսթը ընդունելութեան համար մի քանի օր առաջ պատրաստուած չէին Մորթէյլի պէս: ուստի երկաթուղիի կայարանը շատ մեծ բազմութիւնը գնացած չէր զիմաւորել ինչպէս եղաւ չորհանաւէն Մարտէյլ ելած օրը: Բայց Բարիքի մէջ ալ երբ ժողովուրդն իմացաւ թէ Նախագահ Գրիվսթըն եկեր է, հետզհետէ ահագին բազմութիւն սկսաւ խոռոչի փողոցները զինք տեսնելու համար:

Տ. Գրիվսթը Սքրիպ օթեանէն ներս մտնելով իր բնակարան բարձրացած ժամանակ, խիստ սրտայոյզ տեսարան մը տեղի ունեցաւ: Երբ բնակարանի նախասենեակէն ներս կը մտնէր, յանկարծ սաստիկ յուզուած կանգ առաւ: Հինգ փոքրիկ տղայներ, որոնց ամենէն մեծն իր հասակի մեծութեամբ զրանսկալեան դրօշակ մը բռնած էր, դողդոջուն ձայնով մը երգեցին թրանսկալի ազգային երգը, վճռաւիտը: տիկին Բիէրսըն գաշնակով կը ձայնակցէր անոնց: ամենքն ալ զլիսաբաց կանգնած էին: տղայներին ձայնը երբեմն յուզումէն կը նուաղէր կը ցածնար և երբեմն ալ ազդու բառերի չիչուով կը բարձրանար: Նախագահ Գրիվսթը սաստիկ յուզուած չկրցաւ ինքզինք բռնել: այնչափ սարսափելի պատերազմներին մէջ անվախ ու յաղթական դուրս եկող դիւցազնը յաղթուեցաւ իր արտի յուզումէն երբ օտարութեան մէջ իր հայրենիքի երգը լսեց այսպիսի սրտաշարժ կերպով և առանց քաշուելու սկսաւ լալ:

Շատ երկար կը լինէր եթէ մանրամասնօրէն նկարագրէինք հոս նախագահ Գրիվսթընի տրուած այցելութիւնները և եղած խօսակցութիւնները: Ուստի ստիպուած զանց կը

նենք ու կանցնինք: արդէն բաւական երկարեցաւ սոյն յօդուած:

Նախագահ Տ. լուպէին և ֆրանսական կառավարութեան փոխադարձ այցելութիւնները Տ. Գրիվսթըն, ինչպէս նաև Ծերակոյտ և Երեսփոխանական ժողովներին պաշտօնապէս և հրապարակաւ ըրած համակրական ցոյցերը Տ. Գրիվսթըն Յրանսա գալուն առթով հրատարակած ենք արդէն Արմէնիայի 1900 նոյեմբերի վերջին և դեկտեմբերի սկզբի թիւերին մէջ: Ուստի կը վերջացունենք այս յօդուած, ըսելով որ այն մէկ շաբաթ որ Տ. Գրիվսթըն Յրանսա մէջ անցուց, անմոռանալի օրեր եղան որոնք ցոյց կուտան նաև թէ իր անկախութեան համար գիտակցութեամբ և քաջաբար կռուող ժողովուրդը մը ինչպիսի համակրութեան կարժանանայ, թէ և նոյն իսկ այդ աստիճան մեծ համակրանք մը չկրնար անմիջական օգուտներ յառաջ բերել օտարին ձեռքով, երբ հանգամանքները նպաստաւոր չեն, երբ անոր ազգային շահերն ալ բռնուած չեն այդ կռուի մէջ ...:

ԼՈՒՍԻՆԵԱՆՔ

Հեղինակութիւն

Մելիք Ս. Դաշիր-Բեկիր

Կիպրոսի Ազգ. Որբանոցին վարչութիւնը յարգելի հեղինակէն իբր նուէր ընդունած է այս գործէն 300 օրինակ և կը վաճառէ ինչպապէս այս հաստատութեան:

Ով որ կը փափաքի գնել, թող հաճի զրկել 2 ֆրանք կամ համարժէք օտար զբաժնի: Դրամի փոխարէն կընդունուի նաև նամակագրոյմ: Գնողներէն ճանապարհածախք չպահանջուիր:

Հասցէ՝

Direction de l'Orphelinat Arménien (Chypre) NICOSIE

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Արմէնիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին հետեւեալ գիրքերը որոնց առջև նշանակուած գիներին մէջ հաշուուած է նաև զրկելու փոստի ծախքը:

Ծրարները ապահովագրուած (recommandé-registré) ստանալ ու զօղները պէտք է որ ամեն մէկ ծրարի (մինչև 2 քիլո) համար 25 սանթիմ ապահովագրութեան ծախքը վճարեն:

ԺԲ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆ

ԳՐԱՅՆ ՈՏԱՆԱԻՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայրենասիրական ոտանաւորներէ մի քանիսն ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իբրև նմոյշներ զանազան քաղաքներէ մէջ և զանազան ազաւորութիւններէ

տակիր երբեմն գրած ոտանաւորներին որոնք ժամանակին հրատարակուած չի լինելով կորսուած են այժմ: Այն մէքանի ոտանաւորներ որոնք իբրև նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ, ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պօլիս տը: պագրուած ազգային երգարաններին մէջ՝ որոց վերստին տպագրութիւնն վաղուց արդէն արգելուած է, և Ասիա և Արմէնիա լրագրիւններին մէջ: Նմոյշներէ մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տըրուած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներին յաւաւորութիւններին տակ ներշնչուելով գրուած են: Դին 15 սանթիմ:

ՊԻՏԱՆԻ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

(Թատկապէս պատրաստուած Ամերիկայի Միացեալ Նահանգաց Հայ գաղութականներուն կեանքի, ժամանակի և դրամի խնայողութիւն ընել տալու հարկ եղած դիւրութիւններն ընծայելու համար): Աշխատասիրաց Պետրոս Ռ. Թորոսեան. Տպագր. Նիւ Եորք, Էլիսա Խալաւ և ընկ. 1897: Ամերիկա գնացող Հայերին և կամ արդէն հին գտնուողներին համար շատ կարեւոր գիրք է: Գինն է 1 ֆրանք և 25 սանթիմ:

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՈԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵՆՔԷՆ ԱՒԵՆՈՒԱՅ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼԱՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թիւնքաբոյական մի հայր իւր ապականուած վարքուբարքով որչափ չարիքների պատճառ դարձած է և վերջ ի վերջոյ ինք ալ իւր որդու ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէ: Դին 1 ֆրանք:

ՄԻ ՊՈՒԼԿԱՐ ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ (ԶԱՔԱՐԻԱ ՍԹՈՂԱՆՈՎ)

ՅՐԱՆՍԵՐԷՆԷ ՔԱՐԳՄԱՆԵՑ

ՄԵՐՏԻՑ ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆ

1894

Պուլկարիա անկախութեան հերոսներէ մէկին, Չաքարիա Սթոյանովի, որ իր ընդունակութեան շնորհով յաջողեցաւ մի լեռնաբնակ գիւղացի հովուի պարզ վիճակէն հետզհետէ արհեստաւոր, վարժապետ, յեղափոխական գործիչ, խմբագրապետ և վերջապէս ազատ Պուլկարիա Ազգային ժողովի նախագահ դառնալ խիստ հետաքրքրաշարժ կենսագրութիւնն է, ուր ուշադրութեամբ արժանի տեղեկութիւններ կան նաեւ Պուլկարիան թիւրքի լուծէն ազատելու աշխատող պուլկար հայրենասէր յեղափոխականներէ գործունէութեանը մասին: Սկիզբը գրուած է նաեւ հիդրոնակին, Բթօֆէսէօր Լուի Լըփէի, և թարգմանչին միջեւ եղած թղթակցութիւնը այս գրքի հայերէն թարգմանութեանն առթով:

Հեղինակը շատ իրաւամբ կը գրէ իր յառաջարանի վերջ թէ «Չար-

մանք պիտի պատճառէ ինձ եթէ ընթերցողները հետաքրքրութիւնը չարժի պետական մարդ դարձած մի գիւղացիի այս վաւերական պատմութեան վրայ»:

Գինն է փոստի ծախքով մէկտեղ 1 ֆրանք և 40 սանթիմ:

Տարածելու համար մեծ քանակութեամբ առնողներին 25 % զեղչ կը լինի:

(Պարսկաստանի Հայերին հաւար 1 ֆրանք է:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆ

Մ. Փորթուգալեանի հրատարակած գիրքերին վրայ մասնաւոր զեղչ կը լինի Պարսկաստանի Հայերին համար որոնց կը շրջուի փակագծի մէջ նշանակուած գիներով:

Ա. ՀԱՅ ԳԻՒՑԱԶՆՈՒՂԻ ՄԸ (Սպառած)

Բ. ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՑԻ

Գ. ՍԱՂՄՈՒ ԻՍՐԱԵԼԻ

Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼԿԱՐԻՍ ԵՒ ԿԵՆՔԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼԿԱՐ ԱՊՍԱՄ-ԱՊՊԵՏԱՑ (Սպառած)

Ե. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՆՆԵՐԸ. (Հայաստանցիների պանդխտութեան տխուր

հետեւանքների սէկ փոքրիկ պատկերը

կը ներկայացունէ վիպական կերպով):

Դին (90 սնթիմ) 1 ֆրանք 20 սնթիմ:

Զ. ԳԱՄԱՌ ԳԱԹԻՊԱ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այլուրեք տարածելու (Սպառած)

Է. ԼԻՆԶԻ ՕՐԷՆԴԸ ՑԱՃԿԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՄ. (Սպառած)

Ը. ԹԻՐԻՔԻԱԻ ՀԱՅՆԵՐ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴՐԱՑԻՆԵՐ (Թիւրքիայի Հայերին և իրենց

դրացի ազգերի վրայ վիճակագրական

և ցեղաբանական ամփոփ և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պատմակէ:

Թիւրքահայաստանի մէջ բռնակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչները

թուին բազդատական մէկ ցուցակն ալ կցուած է տետրակին վերջը): Դին

50 սանթիմ (35 սանթիմ):

Թ. «ԱՐՄԵՆԻԱ»Ի ՅՈՒՇԱՐԱՐ (Արմէնիայի Ա տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորովին

պառած և միեւնոյն ժամանակ շատերի հետաքրքրութեան առարկայ

դարձած լինելով, այդ շրջանի էջ Մ

Խօթութեան գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են Յաշարարի մէջ որ ուղածու

գիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ):

(1 ֆրանք): 1 ֆր. 40 սանթիմ

Ժ. ՎՐԷԺ (Պուլկարիայի մէջ թիւրքերի

արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ

պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ

թէ Պուլկարներն ինչպիսի միջոցներով դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար): (15 սնթիմ), 20 սնթիմ:

ԺԱ. ԹՈՒՍԱՅ ԲՈՅԱՐԻՍ (Թուրքաստանի մէջ

թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ

պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ

թէ Պուլկարներն ինչպիսի միջոցներով դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար): (0,15 սանթիմ)

20 սանթիմ:

ՅՆՕՐԷՆ — ԻՄՐԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՔՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՄԱՐՍԷԼ

Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի

Le Gérant: François CARRIERE

Marseille. — Imprimerie du Midi